

Jij maakt het verschil

Een moment van inzicht leidde tot een omslag. Verpleegkundig specialist Connie Rijlaarsdam (57) vertelt over het ontstaan van haar initiatief Nu Niet Zwanger, een preventieprogramma voor kwetsbare vrouwen waar van zij programmamanager is. “Heeft deze vrouw eigenlijk wel een kinderverwens? vroeg ik. Toen viel het stil.”

Het was een slijpend moment. Een slordige vijf jaar geleden zat Connie Rijlaarsdam in een bespreking van de GGD Hart voor Brabant, met zeven betrokken instellingen. “De casus was: een dak- en thuisloze mevrouw van eind tachtig, verslaafd aan heroïne en alcohol, die voor een tweede keer zwanger was geworden. Ook voor dit kindje zou ze niet kunnen zorgen. Het was precies dezelfde situatie als twee jaar daarvoor: in het verslag hoefden we alleen maar de datum te veranderen. Ik zei: ‘Hoe kan het nou gebeuren dat deze vrouw weer zwanger is?’ Er werd gelachen. Iemand zei: ‘Nou Connie, dat willen we je best even uitleggen...’ Maar het was een bloedsneruize vraag. Door drugsgebruik maakt dat kindje al beschadigd in de baarmoeder. Heeft deze vrouw eigenlijk wel een kinderverwens? vroeg ik. Toen viel het stil.

Die vrouw had dus helemaal geen kinderverwens. Ze was ook boos. Op ons, de hulpverleners. Dan kun je zeggen: haar eigen schuld. Toch voelde ik me aangesproken, je hebt een gedeelde verantwoordelijkheid. De huisarts had haar de pil voorgeschreven, maar wist niet dat ze dak- en thuisloos was. En ja, deze vrouw was in de chaos van haar bestaan niet erg medelijdzaam. Ze is bevallen, en ook haar tweede kindje is gelijk uit huis geplaatst. Hoe kun je deze schrijnende gevallen voorkómen? Nou, door te praten. Over een kinderverwens, seksualiteit en anticonceptie. Door te zorgen dat de persoon in kwestie hierover zelf de regie in handen gaat nemen.”

Warrig en wanordelijk

Connie wilde verandering. Ze ging onder meer te rade bij huisartsen, mensen van de POP-poli, waarin psychiaters, verloskundigen en kindergeneeskundigen samenwerken, en medewerkers van een opvanghuis voor tienermoeders. “Mijn vraag was: is dit onderwerp interessant genoeg om te onderzoeken? Het antwoord was overal: ja. Dit probleem was voor iedereen herkenbaar. Het gaat vooral om kwetsbare vrouwen, of ze nu zwakbegaafd, verslaafd, psychiatrisch gestoord, dak- en thuisloos, illegaal, tiener of wat ook zijn. Voor hen is het leven vaak al zo warrig en wanordelijk dat een ongeplande, ongewenste zwangerschap de situatie alleen nog maar complexer en zorgelijker maakt. Vervolgens was mijn vraag: wie moet dit oppakken? Ook dat antwoord was helder: ik dus.

“In 2014 ben ik begonnen met een *pilot*. Met dertig vrouwen, in en rond Tilburg. Ik werkte *outreaching*, dus ik helde gewoon bij ze aan. In het geval van een dakloze ging ik naar de nachtopvang, of we spraken af op een bankje in het park. Dan nam ik uitvoerig de tijd. Van vrijwel alle vrouwen hoorde

ik: ‘Nee, natuurlijk wil ik in deze fase van mijn leven geen kind. Later misschien, maar niet nu’. De score van vrouwen die zelf de regie in hand wilden nemen, was enorm hoog: 86 procent.”

Slik je de pil?

De volgende stap was: interviews over de kwaliteit en effectiviteit van de methode, met zowel deze dertig vrouwen als de zorgprofessionals om hen heen.

“Bij sommige hulpverleners merkte ik wel enige handelsverlegenheid. Praten over seksualiteit is toch een beetje eng. Maar het is belangrijk dat je open, nieuwsgierig en oplettend bent, zeker bij kwetsbare mensen. Ik vraag dan: ‘Slik je de pil?’ Het snelle antwoord is: ja. Maar ik wil de strip zien. Dan vraag ik: ‘Goh, welk merk gebruik je? Laat eens kijken?’ Ik heb het meegemaakt dat er bij een zwakbegaafde vrouw lege plekken op de strip zaten. Wát bleek? Ze slikte de pil alleen op dagen dat ze seks had. In een ander geval nam de man de pil. Bizar, maar dat maak je mee. Betrokkenheid en doorvragen is cruciaal. Daarom mag deze methode ook geen vast protocol worden. Dit is maatwerk. Elke situatie kan weer anders zijn.”

Wow...

Haar initiatief kreeg een naam, *Nu Niet Zwanger*. De gemeente Rotterdam had interesse. Toemalgig wethouder Hugo de Jonge, nu minister van VWS, nodigde haar uit. “In Tilburg had ik mijn eigen biotoop. In Rotterdam wist ik niet eens de weg van het station naar het stadhuis. Ik dacht: of ik ga hier weg met pek en veren, of met bloemen. Het werd het laatste. Daarna volgde Nijmegen. Prachtig. Het was voor mij de bevestiging: deze methode is consistent en overdraagbaar.”

Voor haar inspanningen kreeg ze de titel *Meest Inleedrijke Persoon Publieke Gezondheid 2016*.

“Zijn prijs overkomt je. Als een kind in de Eefling keek ik om me heen: *oaaa...* Maar al snel realiseerde ik mij: deze aandacht moet ik verzilveren. Dat is gelukt. Het plan is nu om deze methode uit te rollen in vijftig regio's in het land. Het licht moet aan. Hulpverleners moeten de vraag over een kinderverwens voor in hun hoofd krijgen. Een enkele keer zeggen ze: ‘Nou, eerst maar even de woning situatie of de schuldenproblematiek aanpakken...’ Dan zeg ik: *lohi*, ik weet niet hoe jouw seksleven eruit ziet, maar dit kun je maar beter direct regelen.’ Het is zo simpel. Gewoon: met je boerenverstand en klompen aan. Daarom slaat het aan, denk ik. Een GGD-directeur zei: ‘Ik heb nog nooit een programma gezien dat hulpverleners zo in hun kracht zet, dat ze zoveel energie geeft.’ Een mooier compliment is toch niet denkbaar?”

‘Het licht, moet aan’